

Suomen Akatemia

Opetus- ja kulttuuriministeriön tilinpäätöskannanotto Suomen Akatemian vuoden 2020 toiminnasta

Opetus- ja kulttuuriministeriö on tänään päättänyt valtion talousarvioasetuksen (1243/1992) 66 i §:n mukaisesta tilinpäätöskannanotosta Suomen Akatemialle.

1. Tuloksellisuus ja tulostavoitteiden toteutuminen

Suomen Akatemia on pääosin saavuttanut sille vuodelle 2020 asetetut tulostavoitteet ja lisäksi toteuttanut hyvin sille merkittävän määrän COVID-19 –pandemiasta johtuvia nopeasti hoidettavia tehtäviä. Akatemian toiminnan vaikuttavuus muodostuu kansainvälisen vertaisarvioinnin perusteella jaettavan tutkimusrahoituksen tieteellisestä ja yhteiskunnallisesta vaikuttavuudesta sekä tiedepolitiikan asiantuntijana toimimisen kautta syntyvästä vaikuttavuudesta.

Tilinpäätösasiakirjan perusteella Akatemia on koronavirusepidemiavuodesta huolimatta toteuttanut riittävästi velvoitteensa ja toimeenpannut kaikki, myös lisätalousarviossa tulleet tutkimusmääräraha-haumat, sekä seurannut koronavirusepidemian aikana aktiivisesti henkilöstön työhyvinvointia. Koronavirusepidemia vaikutti Akatemian hallintovirastoon siten, että sen koko toiminta muuttui etätyönä tehtäväksi mukaan lukien kansainvälinen yhteistyö ja sidosryhmätyö. Akatemian tutkimusrahoitusta suunnattiin myös suorasti tai epäsuorasti COVID-19-epidemiaan tai sen vaikutuksiin liittyvään tutkimukseen. Akatemian rahoituksella työskenteli arviolta noin 3 000 henkilötyövuotta, kuten vuonna 2019.

Tulossopimuksen yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteita ei täysin saavutettu lukuun ottamatta kansainvälisyys- ja tasa-arvomittareita, mitkä osin ylittyivätkin. Analyysitoimintaa siirrettiin myös vuodelle 2021 yhteisymmärryksessä opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa.

Akatemian toiminnallisen tuloksellisuuden mittareista hakemusten määrä ja hankekannan määrä nousivat tavoitetta enemmän, mikä oli seurausta erityisesti kertomusvuoden lisätalousarvioiden lisärahoituksista. Akatemiahankkeiden hakemusten käsittelyaika (tavoite 30-34 viikkoa) vaihteli poikkeusvuonna tavallista enemmän (toteuma 29-36 viikkoa) eli tavoite sekä saavutettiin että ei. Rahoitustoiminnan kustannusten osuus myönnetystä rahoituksesta oli 2,2 % alittaen tavoitteen (<3,5%), mutta pysyen lähes edellisen vuoden tasolla (vuonna 2019 2,3%) samalla, kun rahoitus kasvoi. Akatemiahankkeiden käsittelykustannukset (1 622 euroa/hakemus vuonna 2020 ja 1 579 euroa/hakemus vuonna 2019) eivät kääntyneet laskuun, vaan ne nousivat hieman eikä tavoitetta (1 450 euroa/hakemus) saavutettu. Sidosryhmäkyselyn asiakastytyväisyystavoite saavutettiin. Ask and apply –tilaisuuksia ei voitu järjestää suunniteltua määrää koronavirusepidemiasta johtuen, mutta osallistujamäärä kasvoi verkossa järjestettyjen tilaisuuksien kautta.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Opetus- ja kulttuuriministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 29
00023 Valtioneuvosto

Meritullinkatu 10
Helsinki

29 516 001
35 829 516 001

91 359 335
+358 9 135 9335

kirjaamo@minedu.fi

Tilinpäätösasiakirjaan sisältyvä toimintakertomus sisältää asianmukaisen analyysin tulostavoitteiden toteutumisesta ja lukuihin vaikuttavista tekijöistä. Tulossopimuksen mittareiden toteumista huolimatta Akatemia toteutti talousarviovuonna kaikki määräraahaut, myös kesken vuotta lisätalousarvioissa tulleet ja täysin sähköisillä toimintatavoilla, mitä voidaan pitää kiitettävänä toimintana. Asiantuntijat antoivat 8 417 esilausuntoa Akatemialle ja 91 asiantuntijapaneelissa valmisteltiin yhteensä 3 630 lausuntoa. Ministeriö katsoo, että huomioon ottaen Akatemian esiin tuomat seikat, tuloksellisuuden ja toiminnallisen tehokkuuden taso oli hyvä.

Suomen Akatemian hallintovirastossa tehtiin 140,8 henkilötyövuotta, kasvu oli 5,6 henkilötyövuotta. Henkilöstövoimavarojen hallintaan ja kehittämiseen liittyen Akatemian työtyytyväisyysindeksin ja johtajuusindeksin tavoitteet saavutettiin. Tulokset olivat lähes samat kuin vuonna 2019.

Akatemian hallintoviraston sairauspoissaolot laskivat selvästi saavuttaen mittarin tavoitteen, mikä on erittäin positiivista ja vähenivät myös vuodesta 2019. Sairauspoissaolojen merkittävä pieneneminen on ollut yleistä koronavirusepidemian aikana niissä työpaikoissa, joissa etätyöskentely on ollut mahdollista.

Koulutuspäivien osuus työpäivistä laski edellisvuodesta eikä tavoitetta saavutettu. Toisaalta koronavirusepidemian aikana pääasiassa vain virtuaaliset koulutukset ovat olleet mahdollisia, eikä ole täyttä varmuutta, miten niitä on raportoitu työajanseurantaan.

Taulukko: Henkilöstövoimavarojen hallinnan ja kehittämisen tavoitteiden toteumia

	Toteuma 2019	Tavoite 2020	Toteuma 2020	Toteuma 2020 valtio
Työtyytyväisyysindeksi (1-5)	3,67	>=3,65	3,67	3,67
Johtajuusindeksi (1-5)	3,55	>=3,5	3,54	3,52
Sairauspoissaolot (pv/htv)	7,7	<8,5	3,7	7,4
Koulutuspäivät (tp/htv)	3,4	4	2,5	1,5

Suomen Akatemian hallintoviraston toimintamomentin käyttö vuonna 2020 oli 11 895 844 euroa (vuonna 2019 oli 11 542 000 euroa). Toimintamenoja siirtyi 5 133 572 euroa vuodelle 2021 (vuodelle 2020 siirtyi 6 190 385 euroa) eli siirtomäärärahat vähenivät 1 056 813 eurolla.

Tutkimusmäärärahojen arviomäärärahmomentilta 29.40.51 jäi käyttämättä 12 186 085 euroa momentille myönnetystä 343 368 000 eurosta. Käyttämättä jäänyt määrä oli 3,5 prosenttia vuodelle 2020 myönnetystä määrärahasta eli määrärahojen käyttö toteutui aiempaa paremmin.

2. Tuloksellisuuden raportoinnin asianmukaisuus

Suomen Akatemian tilinpäätös sisältäen toimintakertomuksen on laadittu asianmukaisesti ja siitä saa kuvan tulostavoitteiden toteutumisesta.

Valtiontalouden tarkastusviraston tilintarkastuskertomuksessa on todettu, että toiminnallisesta tehokkuudesta esitettyjen tietojen osalta ei tarkastuksessa ole tullut esiin olennaista huomautettavaa.

3. Suomen Akatemian toimenpiteet tilinpäätöksen johdosta ja tuloksellisuuden parantamiseksi

Suomen Akatemian tulee osoittaa toimintansa yhteiskunnallista vaikuttavuutta sekä jatkavan työtään tulossopimuksessa sovitujen tavoitteiden saavuttamiseksi, toiminnan kehittämiseksi sekä tuloksellisuuden parantamiseksi. Suomen Akatemian tulee raportoida tilinpäätöksessä tai sen yhteydessä myös muista tulossopimukseen kirjatusta asioista sekä toimittaa sovitut asiakirjat Kota-tietojärjestelmään.

Kansallisen tutkimuksen, kehittämisen ja innovaatioiden tiekartan toimenpiteillä parannetaan suomalaisen TKI-ympäristön vetovoimaa. Akatemialla on oma tärkeä roolinsa TKI-tiekartan toimenpiteiden edistämiseksi yhteistyössä muiden toimijoiden, erityisesti Business Finlandin kanssa ja erityisesti kumppanuusmallin toteutuksessa. Akatemian uusien lippulaivojen ja koko sen ohjelman merkitys kansallisina teemavalintoina korostuu etenkin TKI-yhteistyössä.

Kansallisten tutkimusinfrastruktuurien strategian 2020-2030 pohjalta on laadittu tiekartta vuosille 2021-2024. Strategia ja tiekartta linjaavat Akatemian tutkimusinfrastruktuurikomitean toimintaa tuleville vuosille.

Suomen Akatemia on sitoutunut kansainvälisellä toiminnalla tukemaan korkeakoulutuksen ja tutkimuksen kansainvälisyyden edistämisen kansallisia linjauksia. Tämän tukemisen edellytetään jatkuvan.

Akatemia osallistui aktiivisesti Tieteellisten Seurain Valtuuskunnan johtamaan Kansallinen avoin tiede – koordinaation toimintaan. Akatemia oli mukana laatimassa kansallisen avoimen tieteen ja tutkimuksen julistusta 2020-2025 ja allekirjoitti julistuksen keväällä 2020. Akatemian tulee edelleen edistää avointa tiedettä ja avoimuutta toimintatapana.

Tutkitun tiedon teemavuosi 2021 on käynnissä Akatemian osaltaan koordinoimana ja siellä toimivan teemavuoden sihteeristön tukemana.

Akatemia edistää yhteiskunnan tiedepoliittista asiantuntemusta erityisesti tuottamalla ministeriöille, korkeakouluille, tutkimuslaitoksille ja muille tahoille tiede- ja koulutuspoliittisen päätöksenteon käyttöön laadukasta ja monipuolista tietoon perustuvaa materiaalia ja analyyskejä Suomessa tehtävästä tutkimuksesta ja suomalaisista tutkimusorganisaatioista. Suomen Akatemian tuottamaa tietoa tutkimuksen laadusta ja vaikuttavuudesta tarjotaan edelleen laajemmin korkeakoulujen ja ministeriöiden strategiatyön tueksi.

Valtiontalouden tarkastusviraston (VTV) antaman tilintarkastuskertomuksen mukaan Suomen Akatemian tilinpäätöslaskelmat ja liitetiedot antavat oikeat ja riittävät tiedot. Laillisuuskannanoton mukaan talousarviota ja sitä koskevia keskeisiä säännöksiä on noudatettu lukuun ottamatta momenteille 29.40.51 (Suomen Akatemian tutkimusmäärärahat, arviomääräraha) ja 29.40.54 (Strateginen tutkimusmääräraha, arviomääräraha) tuloutettuja aikaisempaan vuoteen kohdistuvia menojen palautuksia (yhteensä 79 541 euroa). Sisäisen valvonnan osalta ei tarkastuksessa ole tullut esiin olennaista huomautettavaa. VTV edellyttää, että Akatemian tulee jatkossa kiinnittää huomiota valtuuden ja määrärahojen kirjaamisen menettelyihin sekä ryhtyä toimenpiteisiin tase-erien asianmukaisen sisällön varmistamiseksi. VTV suosittaa, että tuleviin rahoitusehtoihin lisättäisiin vaade, jonka mukaan ennako tulee hyvittää hankkeen viimeisen voimassaolovuoden aikana siten, että ennako ei jää hankkeelle kirjanpidollisesti eikä rahamääräisesti hankkeen päättyttyä. Lisäksi VTV antoi suositukset koskien Akatemian suorituspaikoille lähettämän laskutusilmoituksen liittämistä kirjanpidon tositaiteistoon ja rahoituskauden pidennysmahdollisuuksien kirjaamisesta rahoituksen erityisehtoihin. Viraston tulee toiminnassaan ottaa huomioon VTV:n tarkastuksessa esiin tuomat huomiot.

Kauden 2020-2023 tulossopimukseen ei ole enää kirjattu erikseen tavoitteita maksullisen toiminnan kustannusvastaavuudelle. Hyvän ja tehokkaan taloudenpidon edellytys on, että viraston maksullinen toiminta on vähintään kustannusneutraalia. Akatemian maksullinen toiminta on marginaalista ja sen toiminnan kustannusvastaavuus oli varainhoitovuonna kustannusneutraalia (102%). Yhteisrahoitteisia hankkeita toteutettaessa niiden tulee edesauttaa Akatemian tavoitteita ja ne edellyttävät riittävää ulkopuolista rahoitusta. Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuus oli 84 prosenttia, mitä voidaan pitää riittävänä.

Opetus- ja kulttuuriministeriön ja Suomen Akatemian välinen vuoden 2021 tulossopimus sisältää rajatun määrän mittareita, mutta Akatemian tulee edelleen sisällyttää tilinpäätösraportointinsa myös muita mittareita ja kaikkien mittareiden toteumat kolmelta edelliseltä vuodelta, jotta viraston toiminnan kokonaisuudesta, vaikuttavuudesta, tuloksellisuudesta ja lähivuosien muutossuunnasta saadaan kattava kuva. Tulossopimuksen tavoitteille asetettujen mittareiden tulisi olla sellaisia, että niille on todennettavissa vuosittaiset toteumat.

4. Opetus- ja kulttuuriministeriön toimenpiteet tilinpäätöksen johdosta ja tuloksellisuuden parantamiseksi

Kansallisen tutkimuksen, kehittämisen ja innovaatioiden tiekartan toimenpiteillä parannetaan suomalaisen TKI-ympäristön vetovoimaa. Opetus- ja kulttuuriministeriö edistää toiminnallaan kansallisen TKI-tiekartan toimenpiteitä yhteistyössä Suomen Akatemian, korkeakoulujen sekä muiden sidosryhmien kanssa. Opetus- ja kulttuuriministeriö yhteistyössä työ- ja elinkeinoministeriön kanssa toteuttaa TKI-tiekartan päivityksen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö ja Suomen Akatemia tukevat edelleen yliopistojen profiloitumista niiden vahvoilla osaamisalueilla.

Ministeriö on käynnistänyt vuonna 2020 Suomen Akatemian kansainvälisen arvioinnin ja se julkistetaan vuoden 2022 alkupuolella. Arvioinnin pohjalta tullaan tarkastelemaan Akatemian toimintatapoja ja rakenteita.

Opetus- ja kulttuuriministeriö hyödyntää toiminnassaan ja erityisesti korkeakoulujen ohjauksessa Akatemian tiedepoliittista asiantuntemusta ja tutkimukseen liittyviä analyysejä. Ministeriö kehittää yhteistyössä Suomen Akatemian kanssa tutkimukseen liittyvää analyysitoimintaa.

Tavoitteena on keventää hanketoiminnan prosesseja ja samalla vahvistaa organisaatioiden ydintoimintaa niin Akatemiassa kuin rahoituksensaaja organisaatioissa. Uudistukset on tarkoitus saada käyttöön viimeistään vuonna 2022.

Opetus- ja kulttuuriministeriö edistää avoimen tutkimuksen toimintatapoja ja tutkimustulosten laaja-alaista hyödyntämistä kaikilla ohjausvälineillään.

Ministeriö on neuvotellut hallinnonalansa virastoille entistä strategisemmat ja rakenteeltaan yhtenäiset tulossopimukset vuosille 2020-2023. Ministeriö jatkaa hallinnonalansa virastojen tulosohjauksessa ministeriön yhtenäisten linjausten ja toimintatapojen toteuttamista.

Ylijohtaja

Atte Jääskeläinen

Johtaja

Erja Heikkinen

Jakelu

Suomen Akatemia

Tiedoksi

Valtiontalouden tarkastusvirasto VTV
Eduskunnan tarkastusvaliokunta
VM Valtiovarainministeriö
OKM Ministeriön johto, Anita Lehikoinen